

**BURKINA
FASO**

**MINISTEER NING
SĒN GET-A KOOBĀ,
KOOMĀ LA KOOM
PUGE BŌN-VIILI
YELLĀ**

moor sebre

**d lagem taab n tum
n yidg ka-bɛɛlā
tuum wila**

**kumbg
sĕn ya
nana
n wilgd ka-
bɛɛlā tuum-
gānegdem
sĕn ya a soaba
(ki · baning la ka-
zēega · kamaana)**

kumbg sĕn ya nana n wilgd ka-bĕelĀ tuum- gĕnegdem sĕn ya a soaba (ki · baning la ka- zĕega · kamaana)

moor sebre

d lagem taab n tum n yidg ka-bĕelĀ tuum wila

Tuntumdb sull ning sĕn get-a ka-bĕelĀ la bengĀ yell Burkina Faso wā (Seyisebe), yaa tuum noor sĕn paamd teelg sĕn yit zĀabā geosg yell sull nengĕ. A tuum-mengr a ye a sĕn maand yaa a tik sull ning sĕn get-a tuumĀ kĕnesg yellĀ wilgr n ges tĭ ka-bĕelĀ tuum-gĕnegdem paam maanego. Sull ning sĕn get-a tuumĀ kĕnesg yellĀ taor soab yaa Ministeer ning sĕn get-a koobā yellĀ sekleteer zeneralle. Seyisebe rellda tuum noor ning sĕn get-a koobā noy gĕnegr yŏgneg yellĀ n wilgd ka-bĕelĀ tuum-gĕnegdem sĕn kĕnd to-to ninga, bal yaa tuum no-kāng n pugd daar fĀa n get tuumĀ kĕnesg sull sĕn dĭgs noy ninsā tūudum yelle.

Sebrā yiisgu : Tuum nug wil tōkr sull sēn get-a ka-beelā yell Burkina Faso (Seyisebe)

Sebrā yiisg zu-raoog soaba : a Sōmayula Sānu sēn ya Seyisebe perzidā

Sebrā yiisg tuum yōgnego : a Kalifa Tarware (sull ning sēn get-a ka-beelā tuum-gānegdem zāab yellā neda)

Gulsg sulli : a Anatoll Ninkēem ne a Dulae Diyāmkūmba (sull ning sēn get-a ka-beelā tuum-gānegdem zāab yellā neba)

Sebrā gulsg la a naana maanego : Isala tuum noore

Goama manesg la b lebgre : INADES Formasō-Burkina

Fot rāmbā yōgbo : Estatistika, Isala tuum noore, Kabs

Sebrā ylengo : Korlet ĕmpirmeer sullā

Ligdā kōta : Kooperasō almande

Sebrā yalg wilgri

Kumbg sēn ya nana n wilgd ka-beelā tuum-gānegdem sēn ya a soaba (ki, baning la ka-zēega, kamaana). Seyisebe, Waogdgo, Burkina Faso, yuumd 2005, seb-vā-nens 6o.

Gom-bi-tigsi : tuum-nugu, ka-beela, tuum-nug wil tōkre, koobo, lebgre, leebgo, ka-beel raase, rūb wēngē sōngre, tūrem yel-wilgdsi.

Sebrã vŭka...

Răeenem koεεga

5

Rog-n-mik ka-bεel sēn be Burkina Faso

6

Sag-kāngā gomda ka-bεelā bān-wilgds kasens yelle. A wilgda tuumā sēn kēn to yaoolem yuumā pusē la zu-loees nins tuum-nugā ne a tuum-mitb sēn paame. A tēegda ka-bεelā tuum-nug tōod sēn vēnegd tuum-gānegdmā zīnigr sēn dat n sōng t'a yidgā yelle. Sag-kāngā vŭk wegsame n wilg seb-vā-neng a 6 zīigē.

Tuum-gānegdmā maaneg yelle

17

Sag-kāngā wilgda tulsem la paoong nins d sēn gēegd ka-bεelā tuum-gānegdem zīnigr pugē. Zu-loeesā toay-toay wegsame n wilgi. Rē poore b wilga b yiidg soay b tuum nins sēn gāneg sebrā pugā. Sag-kāngā baasg zīigē b wilga tuum-nug wil tōkr sull ning sēn get-a ka-bεelā la bengā yellā (Seyisebe), la tuum-gānegdmā ligd paoong yelle. Sag-kāngā vŭk wegsame n wilg seb-vā-neng 17 zīigē.

Tuum-gānegdmā gom-biis lur-bila

58

D lagem taab n tume!

Ki, baning ne kamaan la kood nins d sên yât n yud Burkina Faso. Bâmb la nin-buiidâ rub yêgre, b yiisd-b-la wusg me n koosd tên-yagsâ pusê.

Ka la yuum 20 pugê, rêndame ti ka-beelâ koob pâng ta sên be wâ naoor a yiib n tōog n dulg Burkina Faso nin-buiidâ. Sên na yil n tōog n maan dē, rêndame ti gidgr nins sên sâamd ka-beelâ tuum-nug yidgrâ yi suka. Sôasg d sên tall ne tuntumdb nins sên be ka-beelâ tuum weengê wâ wilga tuum-nugâ pâng la a pân-komslem zîisi. Rê poore, d yâgsa tuum nins sên sômb n tumâ. Makre, d sômbame n ges tuum kêer yilgr yell wala samâ paoongo, kaorengâ la kibayâ paoong yelle. Rillame ti laloa râmbâ la so-tûudsâ yi vëenes n yug la b yâ tûubu. Rillame ti tuntumdbâ sul paam pâng n paas la b tōog n tum tuum nins Leta wâ sên bas n kô-bâ. Rillame ti raagâ yel kên sômblem paase, ti ketê.

Woto fâa bee tuum-gânegdmâ pugê. Tuum-gânegdmâ yaa teelg goofneerâ sên kôt tuntumdbâ. Tuntumdbâ sômbame n lagem n zînd ne taab n naag taab n yidg b tuum-nugâ. Yaa rê yîng la koaadbâ, lêebdbâ, toandbâ, koodâ lebgdb ne tuum noy nins sên tumd b mengê wâ zîinig tuum-nus wil tôkr sull sên get ka-beelâ la bengâ yellâ (Seyisebe).

Sebrâ y sên tar y nugê wâ yaa kumbg sên ya nana n wilgd ka-beelâ tuum-gânegdem sên ya a soaba (ki, baning la ka-zêega, kamaana). A na n sông-y lame ti y băng bûmb ning sên be a pugê wâ. A togame n sông tuum-nugâ wil tôkr sull t'a nebâ băng n tum ne taab n yidg b tuumâ.

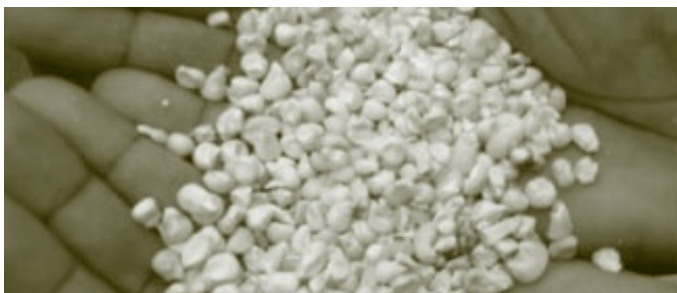
Lagem taab n tumâ bal n tõe n sông ti tōnd ned kam fâa paam ligdi, la sông ti Burkinabe râmbâ zăng paam n di n yiis b kom.

A Sômayula Sănu, Seyisebe perzidă

Rog-n-mik ka-beel sēn be Burkina Faso

Ka-beelā rikda zīig sēn ya bedr wusg tēngā koob la a rub yell weengē. La baasg zānga, ka-beelā tuum-nug yōgneg yaa yook ti looge. Ka-beelā raag pakame n base, la a tuntumdbā pa tar teelg sēn sek na sōng-b ti b tōog n tum b tuumā sōmb ye. Nin-buiidā sōor sēn paasdā kitame ti sēn segd ne maaneg yaa d ges ti tuum wil-tirs paam yidgr n zēk d rog-n-mik ka-beelā tirlēm. Rē segdame n tōe n sōng koadbā ti b paoong paas la sōng suk nebā ti b tōog n tum n yidg b tuumdā sōmbo. Rē me le togame n tōe n sōng koodā ritb ti b paamd kood sēn zemsd ne-b la pa toog wusg ye, sēn na yil ti b ra baood n na n daad mui sēn yi keeng wakat fāa ye.

- **Ka-beelā tuum-nug sēn ya a soab kumb-n-wilgri** **7**
- **Tuum-nugā yōgnego** **12**
- **Tuum-nugā zu-loe-kasense** **14**
- **Tuum-nugā beoog yell la a pāng zīisi** **16**

• Ka-beelā tuum-nug sēn ya a soab kumb-n-wilgri

Ka-beelā tara pāng wusg koobā la rubā weengē. Rūndā zugā, egtaar piig sēn ko zugu ka-beelā rikda a nii. D sã n kumb zāng n naage, ka-beelā rikda sēn zem egtaar milyō a tāab (3) la kobs naase (400) yuumd fāa. B sēegē, leebgā kood rikda sēn yud egtaar tus

kobs-nii (800 000), ti pui-sukā fāa yaa lamdo¹.

1. Sōy kãensã yaa b sēn da mag yuum 2002-2003 wakato.

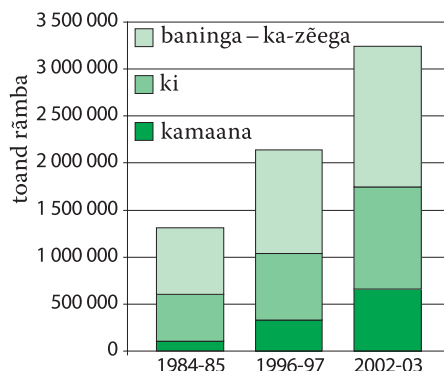
Yuum 20 wā pugē, ka-beelā zī-koods viuvug paasa wusgo. Yuum 2002-2003 wakato b ra yaa egtaar milyō a 3 443 000, ti yuum 1996-1997 wakat bi b ra yaa egtaar milyō a 2 783 000. La, leebgā kood paasame n yuda. Yuum 20 sēn looge, egtaar 10 zugu b ra rikda a ye (1) bala. Yuum 1996-1997 wā wakato, ra yaa egtaar a ye la pui-suka (1,5), la rūndā zugā kood sēn yiisd n koosd kēengā rikda sēn dat n ta egtaar a yiib (2) piig (10) zugu.

— Koodā paasg tvulem yuda nin-buiidā

Ka-beelā zāng koob me paasa wusgo.

Yuum 1996-1997 wā wakato, Burkina koo ka-beel toand rāmb milyō a 2 237 000. Yuum 2002-2003 pugē wā a kēeba ka-beel toand rāmb milyō a 3 330 000. Rē wilgdame ti sēn paasd

Ka-beel koeemsā koob paasg pānga ▶

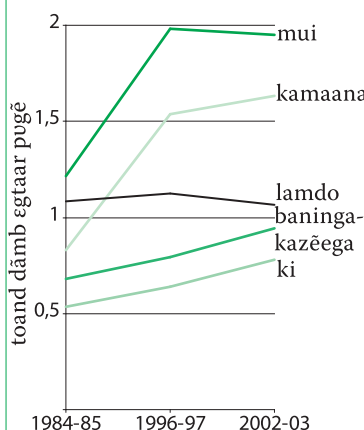

	yuum 1996-1997 koobo		yuum 2002-2003 koobo		◀ Kamaanā rikda viuvug n paasd n dabd koobā pugē
	toand	puur 100 zugu	toand	puur 100 zugu	
baninga – ka-zēega	1 098 000	48	1 491 000	45	
ki	708 000	31	1 090 000	32	
kamaana	380 000	17	660 000	20	
mui	100 600	4	92 200	3	
fāa sēn naag taaba	2 286 600	100	3 333 200	100	

yuumdā pugē zema nii (8) koabg (100) zugu. Woto yuda nin-buiidā paasg pāng hal wusgo. Nin-buiidā paasda neb a 2 b 3 bal koabg (100) zug yuumd pugē. La paasgā tūuda ne koodā buka. Sēn paas n yud fāa yaa kamaanā. Ki wā ne baningā la ka-zēegā paasg pa maneg n ya vēeneg woto ye. Sā n ya ne mui wā, a koobā paasa wusg n zēk n tāag yuumd 1990 wā pu-sukā. A yalsa toand tus koabg (100 000) sēne sēn kaoose.

— Paoongā paasa bilfu

Yaoolem yuum piigā pugē koodā paasg sēn tūud ne būmb ning n yud yaa zī-koodsā yalem sēn paasdā. Paoongā me paasa bilfu, la

paodame. Makre, ki wā paoong ket pa tat toand a ye egtaar zug ye. Zī-noodā sēn be tēngā wīn-poor la wīn-po-riutg nugā, egtaar zugu b paamda kamaan marsā tī yud toand a ye la pu-suka (1,5). Yaa sa-paoorā la a sēn niid n yaagd wusgā n gidgd paoongā n yuda. La koob tuum-paalā tōe n sōngame tī paoongā paas wusgo. Makre, zī-warā tēnsē, d tōeeme n

◀ Paoongā paasda maasg-maasga

kogend zīisā, n zāad koomā sōmb la d naagd kood toay-toay n butē. Bōn-buud b sēn paas b turlēm budb la birg ningr me tōeeme n sōng tī paoongā paase, la yōod ka be a pugē wakat fāa ye. Sēn yūd fāa yaa neb nins sēn be-b lam-koorā zīisē n koodā n tōe n paam bir-kāens n ko n paam wusgo, bala be zīisā noomame.

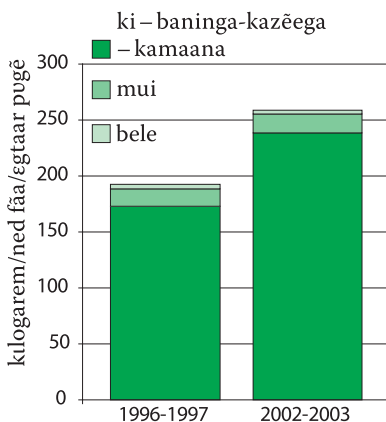
— Kood paam tī sek tūuda ne ka-beelā koobo

Ka-beelā la rubā yēgre. B magdame tī yuumd fāa pugē Burkinabe fāa rīta bōn-beel sēn zem kilo 190¹. La sēn be, rī-kāng pāng toemda wusgo. A toeengā tūuda ne yuumdā sēn ya a soaba. Ka-beelā wusg sēn koodā yaa koaadbā zags rāmb n dīt-ba. Ka-beel kilo 100 b sēn ko Burkina Faso zugu, b magdame tī yaa sēn zems kilo 15 bal la b koosd raasē wā.

Sēoogā sā n pa sōma, koodā paoong paodame, tī koaadb nins nus sēn pa zāadā rīt ka-beel sēn paood n yūd yuum-noodā sasa. Yuum-kāense, koodā ligd ruvdame tī galv-tēnsē nebā maand nimbāaneg n na n da yolg a yembre. Rē me kitdame tī rubā pāng wooge. Ned kam fāa rub pāng tōeeme n yi kilo 272 zīigē (makr wa yuum 2002-2003 yuum-noogā sasa)

Ka-beelā bugs toay-toay pāng ►
nebā rub pugē

1. Yaa ned fāa sēn sōmb n dī ka-beel kilo sōore. B mamsda woto n paamd n magd n bāngd tēngā rub raab pāng la rī-paoor-kasens bān-wilgdsi

n sig n wa kilo 172 , sã n mik ti koodã pa sōma (makr wa yuum 1997-1998 sasa wã). Rënd yuumd ne a to suka, paoongã sën ya to-to ning la ka-beelã ligd sën ya neng ning kitdame ti yelã zãr ne taab hal wusgo.

Burkina sën dit n yud yaa ka-beel nins a sën koodã. Tëngã rãmb sën dit ka-beel sën yit kēeng zemsa wala puur a nii (8) ne piig (10) suk koabg (100) zugu. Sën yud fãa, yaa galu-tënsē wã la ka-beel-koeemsã rub woogd ti mui wã ne bele wã rub paasdē.

—— Kood sën yit kēeng n kēed tēngã pāng pa waoog ye

Yuumd sën são bilf wakato Burkina raada ka-beel bilf bal kēenga. La wakat fãa, a sën daad bele tata toand rãmb tus pis-yoob la a nu (65 000) la tus pis-yopoe (70 000) suka. Sō-kāng paasame n ta sën wilgã naoor a yiib yuum 20 pugē, la nin-kam fãa yīnga sōorã pa yud pīnd rē wã ye. La mui wã kēesg pāng paasa wusgo. Yuum 1996-1998 wã sasa ra yaa toand tus pis-yopoe la a yopoe (77 000) n kēed yuumd fãa. Rūndã zugã kolga toand tus kobs-yi (200 000) yuumd fãa. Ritbã

mui raab paasda wakat la wakat fãa, ti mui wã koob pāng yaool n pa tūud rē ye. Kitdame ti kēeng raabã pāng paasdē.

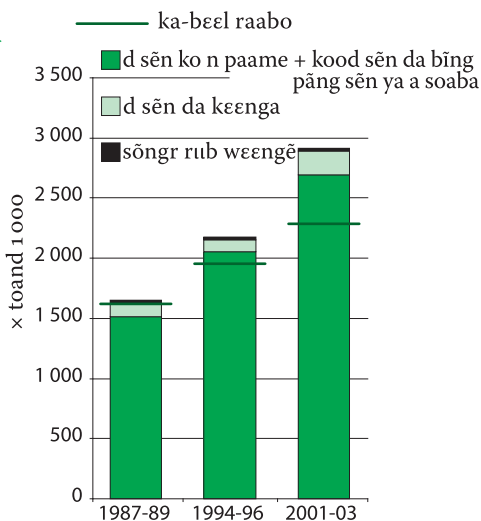
Baobgã tēns ne taab suk me tōk-n-taarã pāng paasdame. Yuumdã sã n ya sōma bi yooko, bi koodã ligd sã n ya sōma tēn-kāngã n yud tēn-kāngã, b tonda koodã tēnsã ne taab suka. Wakat ninga Burkina yiisda koodo, wakat ninga a kēesda koodo.

Sɛn baasde, ka-bɛɛl kɛer yita sɛn sɔngd-b ne rubã nengɛ. Rɛ sɛn ya sɪd n yuud yaa koodã sɛn ya yook yuum ninsã. Yaoolem yuumã pusɛ, tɛngã paamda kood toand rãmb tus pisi (20 000) la tus pis-tã (30 000) suk yuumd fãa. Kood kɛer raada baobgã pugɛ, tɛngɛ wã bɪ tɛn-yagsã pusɛ. Yaa baobgɛ daab bɪ kiren-tãab sɔngre.

Naandã sɛn pugdã wilgdame tɪ marsã noorã, koobã pãng pidsda ritbã raab la a sekd tɛngã rilgre. La galu wã sɛn fugdã mui wã koob pãng sã n pa paase, yelã na n tara kengr n dabda. Tum a to sɛn be yaa d tɔog n paam d rog-n-mik ka-bɛɛlã lebgr pãng n paase, sɛn na yɪl tɪ ritbã yam kɛ-b n yug mui wã.

Burkina Faso ka-bɛɛl koob pãng sɛn taɛ wilgri. Wilg-kãng sɔngdame tɪ d bãng ka-bɛɛlã sɛn tat nin-buiidã sɛn tũud neng ninga : d sɛn kood n paamdɛ, d sɛn daad kɛeng la d sɛn paamd sɔngr rub wɛɛngɛ. Yuumdã pugɛ, d tɔɛ n bãnga rubã sã n na n paoogame la d sã n sɔmbame n bao yel-kãng tito.

•• Tuum-nugā yōgnego

D sēn boond tī tuum-nugā, yaa tuum nens toay-toay nins sēn pugd taab n be ka-beel koadā ne ritā sukā. D boonda tuum nen-kāens maand fāa tī « tuntumda », rat n yeel tī ned sēn tar tuumd n maand tuum-nugā pugē.

Neb wusg mii lamdā tuum-nug sōmbo. Lamdā yaa makr sēn wilgd kood buud sēn paam tī b ges a yōgnegā yell sōmb sēn na yl t'a tuumdā tūrlēm pāng la a sēn womd biis nins pall fāa zīgē wā paase : bōn-buudā la birgā kūun yelle, manegr soay baoob la b piuugr yelle, sam paoong yelle, tuum teed yelle, sōmblem pug-n-gesg tuum yelle, lamdā rīkr la a balb yelle, a yiis n kēng kēng yelle.

Ka-beelā wēngē sōngr woto buud pa paam ye. Kitame tī ka-beelā yōgneg pāng paoodē. La yuumā noore, ka-beelā tuntumdb singa b mens seglgo. Lēebdbā zīniga b tuumdā koglg sull sēn boond tī sēndika. Muhun nugā koadb lagem-n-tay kēer zīniga sul-kaseng sēn get b koodā koosg yelle. Ki bao sul-bed b sēn boond tī « reezo » tika laloa ning sēn gomd kooperatiiv rāmbā yellā n paam zīnigri, tī ketē.

Koadbā ket n koosda b ka-beel nins b sēn paam tī yud b sēn datā kēebgā wakato. Wakat ning menga, b koosda ka-beel nins b zagsā rāmb sēn na n wa rat n dī ne-kōn-dī wā wakatā. B maanda rē tī yaa modgr ne-b tī b paam ligd n yao b sam bī n paam n da teed nins raab sēn ya « tilae » ne-bā. Ka-beelā raag sigda wusg kēebgā wakato, bala wakat kānga b bee raasē wā wusgo. Rē poore, b ligdā ruuda wao-fugdgi kiuug sasa n tall n tāag ne-kōn-dī wā saab

wakato. Sēoog la sa-sik kiisā suka, koodā ligd tōe n duu zāng ti
ritbā la koadb nins sēn be-b rī-paoorā zīisē wā pa tōe n paam-b
nana-nana wakat fāa ye. La yel-kāng pa būmb sēn ya sīd wakat
fāa ye. Koodā ligd ruub bī a sigb la a pal-tatg tūuda ne d sēn ko
n paamā sēn ya a soaba, kood nins d sēn būng ti ket bao wā pus
bī lēebdbā nensē, n paas d tēngā ne tēn-yagsā suk kood yiisg la a
kēesg pāng sēn be neng ninga.

... Tuum-nugã zu-loe-kasense

Ka-beelã tuum-nug nan pa tigim tuntumdbã fãa ti b naagd taab n tumdẽ n weend b zu-loees ye.

Tuntumdb fãa tara a zu-loeese. La zu-loees kēer fãooga taab n ya tuntumdbã fãa rēnda. Makre, tuntumdbã sul pāng nan ket n paooda hal wusgo. B kēedb la b nin-tūusdi wusg pa paam kaoreng ye. Rē yaa zu-loe-kēeng sull zã-sōng wēengẽ.

Kibayã paoong me yaa zu-loe-kaseng ne tuntumdbã fãa. Segda wusg ti tuntumdbã tōog n bāng koodã bugsi, b ligd raasã toay-toay pusẽ, laloa rāmba, noy la tırlem bān-wilgds sēn gānege. La kibay kãens paoong yaa toog wusgo. Yembre, kibay-kãens tōeeme n ka be bı b beeme la b ziir pa waoog ye. Yembre, b piuugrã pāng yaa yooko, sēn yud zāng yaa tēn-kıremsẽ wã.

Samd paam n dık n tum bı n da tuum teed me yell yaa toog wusgo. Tuntumdb wusg tumda likẽ, b pa vēneg b tuumdã n wilg ye. B pa tōe n kēng ligd roogẽ (bānke) n ti peng ligd ye, bala b pa tar kōnt ye. Kēer pa tar bũmb sēn sek b na gāneg n deeg ligd ye. Sēn be naoor wusgo, sēn tōe n paam-b samd n dıkã yaooda roaglg b sēn get ti waooga wusgo.

Sēn na n baase, zu-loees a taab n be n pa tōe n paam welgr ka-beelã tuum-nug wēengẽ ye. Makre, soayã zāab sēn pa sōmbã, leta wã laog fıgr yam yākr sēn ya a soaba, baobgã tōk-n-taar leebg wēengẽ sēn kēnd to-to ninga, ti ketẽ.

Naoor wusgo, d weenda zu-loeesã zĩis a tãabo :

- zu-loees sẽn tũud ne tuum noy nins sẽn ► **seb-vã-nens 23-27**
teend-bã pãn-komslem : samã yelle, kibayã
yelle, baoobã tuum yelle, tĩ ketẽ;
- zu-loees sẽn tũud ne tẽngã bĩ baobgã noy ► **seb-vã-nens 29-35**
gãnegre;
- zu-loees sẽn tũud ne tuntumdbã lagem-n- ► **seb-vã-nens 37- 53**
tay pãn-komslem.

Tuum-gãnegdmã maaname n na n sõng n weel zu-loe-kãensã.

.... **Tuum-nugā beoog yell la a pāng zīisi**

D magdame ti Burkina Faso nin-buiidā sōor na n taa milyō pisi (20) yuumd 2025 soabā pugē. Sēn na n vund-b galu-tēnsē wā sōor sōmb n taa milyō a nii (8). Sēn na yl n tōog n dulg nin-kāensā n pa teeg d sēn daad āndūni tēns raasā pusē n kēesd d tēngē wā, d sōmbame n mao n paas d koobā, d koodā lebgr la d rog-n-mik ka-beelā raag pānga.

Rē yaa būmb sēn tōe, bala zī-koods ketame, d tōeeme ti d koodā paoong waooglem paase. La, rēnda d yulg d koobā yam dāmb n paas n da wa sām zīisā ye, la d mao ti sa-pa-niirā zu-loees wooge (koomā koglgo). D sōmbame me n sōng ti koodā lebgr la a leebg tuum tōog n maan nana-nana. Tuum noy bāoones n zoe n beē n tumd koodā lebgr tuuma, sēn yud fāa yaa pagbā nengē. Rēndame ti koodā lebgr tuum noy zīnigr paam sōngr n paase, la sōng ti b lebgrā la b wuudā pus ningr yam-dāmb turlem paase. Woto sōngdame ti koodā sēn lebgā turlem pāng paase, la sōngdē n woogd zagsā rāmb sēn yiisd ligd nins n kēesd rubā wēngē wā. Woto yaa yel-kaseng sēn paasd talsā rub paoong pānga.

Tuum-nugā leb n tara pāens a taab sēn bedem ti tuum-gāne-gdmā na n sōng ti b yidgi :

- tuntumdbā ratame n yōgen b mense, b tumda rē na tōog n yī me;
- ba ne baobgā sēn tar zu-loeesā, a raasā pāens paasdame n tōe n kēes nafr Burkina ka-beelā leebg wēngē;
- tēngā soalba (leta), ka-beelā tuntumdb la tēendb nins sēn sōngd ne ligdā tōeeme n naag taab n tum n weel tuum-nugā zu-loeese.

Tuum-gānegdmā menga

Leta wā la tuntumdb nins sēn be-b « ka-bēelā tuum-nug » pugē tōnd tēngē wā sōsa ne taab n wogl tuum-nugā pal toay-toay zu-loees wēengē. B zemsa taab n na n tum tuum sēn wat ne tit zu-loeeg fāa yīnga. Tuum-gānegdmā wegsa tulsmā la tuum nins b sēn yāgsā fāa n wilgi.

- **Tuum-gānegdmā tulsem yaa bōe ?** 18
- **A na n ninga pāng bōe wēengē ?** 19
 - n maan tuum nins tuntumdbā sēn datā 23
 - n paas tēngā la baobgā noy gānegr tırlem 29
 - n kō pāng n paas la a tigim tuntumdbā lagem-n-taya 37
- **Ānd n get tuum-gānegdmā maaneg yōgneg yelle ?** 54
- **Tuum-gānegdmā ligd paamda wān to ?** 55
- **Tuumd sebre : maanda wān n paam tuum-gānegdmā sōngre ?** 56

• **Tuum-gānegdmā tulsem yaa bōe?**

B yāgsa tuum-gānegdmā tulsem. Sēn be pipi yaa tulsem kaseng a ye : yaa b « paas ka-beelā tuum-nus yōod sēn kēed laog la ligd wēengē, sēn na yıl n tōog n sōng n kaoos tı rıbā sekd wakat buud fāa ».

Woto rat n yeelame tı d baoodame n na n tum d sēn tōe tek ne tēngā ka-beel n dılg Burkina Faso nin-buiidā la d ges tı mui wā la bele wā kēesg pāng lebg bilf zānga. La yıl n tōog tı rē yı, rēndame tı ki wā, baningā – ka-zēegā bı kamaanā ligd ra yı toog ne ritbā n yug kood nins sēn yı nin-peelsā tēnsē wā (Azi, Amerik bı Erop) n kē tōnd tēngā ye. Rēndame me tı ka-beelā koobo, b lebgr la b leebg tall yōodo. Ka-beelā tuntumdb sōmbame n tōe n kēes b arzek d tēngā ka-beel tuumē n paam yōodo.

Tulsem a ye me n be n ya tulsem-kāaga : yaa d ges tı « tuum-nugā tuntumdb yēesem paase. Rē tūuda ne weer sēn sakd tuum zīnigr la tuntumdbā lagem-n-tay tırlēm paasgo ».

Rē rat n yeelame tı b na n gesame tı koaadbā, koodā lebgdb la a lēebdb tuum maneg n paase. Makre, tuum-gānegdmā na n sōnga ne koodā lebgdb kaoreng tı b bāng tırlēm bān-wilgds sōmbo, a na n sōnga ne koodā ligd kibay piuugri, a na n sōnga ne koodā bīngri, a na n sōng n paasa koaadbā lagem-n-tay tōod sēn na yıl tı b paam pāng la yēesem n paase, tı ketē.

•• Tuum-gānegdmã na n ninga pāng bõe wεεngẽ?

Sẽn na yil n pids a tulsmã, tuum-gānegdmã na n tumame n paam zu-loe-kasens piig (10) tito. A wilga sẽn sōmb n tum n paam būmb ningã zu-loεεg fãa taoore.

Tuum-nugã zāng yīnga, d sẽn sōmb n tum n paamgã yaa yel piiga (10) :

- pipi rāmb b yiibã yaa yel nins sẽn sōmb n paam ti tuum-nugã yidgã : sam paoongo, kaoreng la kibay paoongo ;
- tāab nins sẽn pugdã kēeda politik ninsi, no-gānegds bɪ so-tūuds nins sẽn kogend tuum-nugã wεεngẽ : turlēm bān-wilgdsi, kood yiisg la a kēesg no-gānegdse, sōngr rub wεεngẽ zāabo ;
- sẽn na n baase, d sẽn sōmb n tum n paamgã yel a nu n kēed tuntumdbã la b lagem-n-tayã pān-paasg wεεngẽ ne ka-bεēlã tuum wil tōk-n-taar pān-paasg wεεngẽ.

D sẽn sōmb n tum n paamgã yel a yiib n be tuum-gānegdmã pugẽ n yaool n pa be seb-kāngã pug ye. B kēeda tuum-gānegdmã pug-n-gesg la a zāab yell geosg sull tuum wεεngẽ.

Ka-bεēlã tuum-gānegdem ratame n sōng n maneg būmb ning fãa sẽn tōe n kō tuum-nugã pāng n paase. Makre, d tēngã ka-bεēl lebgr la b turlēm pāng sã n paase, rē segdame n tōe n sōng ti koobã pāng paase. La tuum-gānegdmã pa na n tōog ti tuumã zāng tum ye. A lagemda tuum-gānegdem a taab sẽn maan koaadbã teelg yīng n tumdẽ : wala tēn-gāongã noosem zāab tuum-gānegdem, tuum-gānegdem sẽn get tēn-kiremsã ligd paoong yelle, ti ketẽ. Rotã sẽn naanã wilgda tuum-gānegdem nins zāng sẽn be koaadbã

teelg yīngǎ.

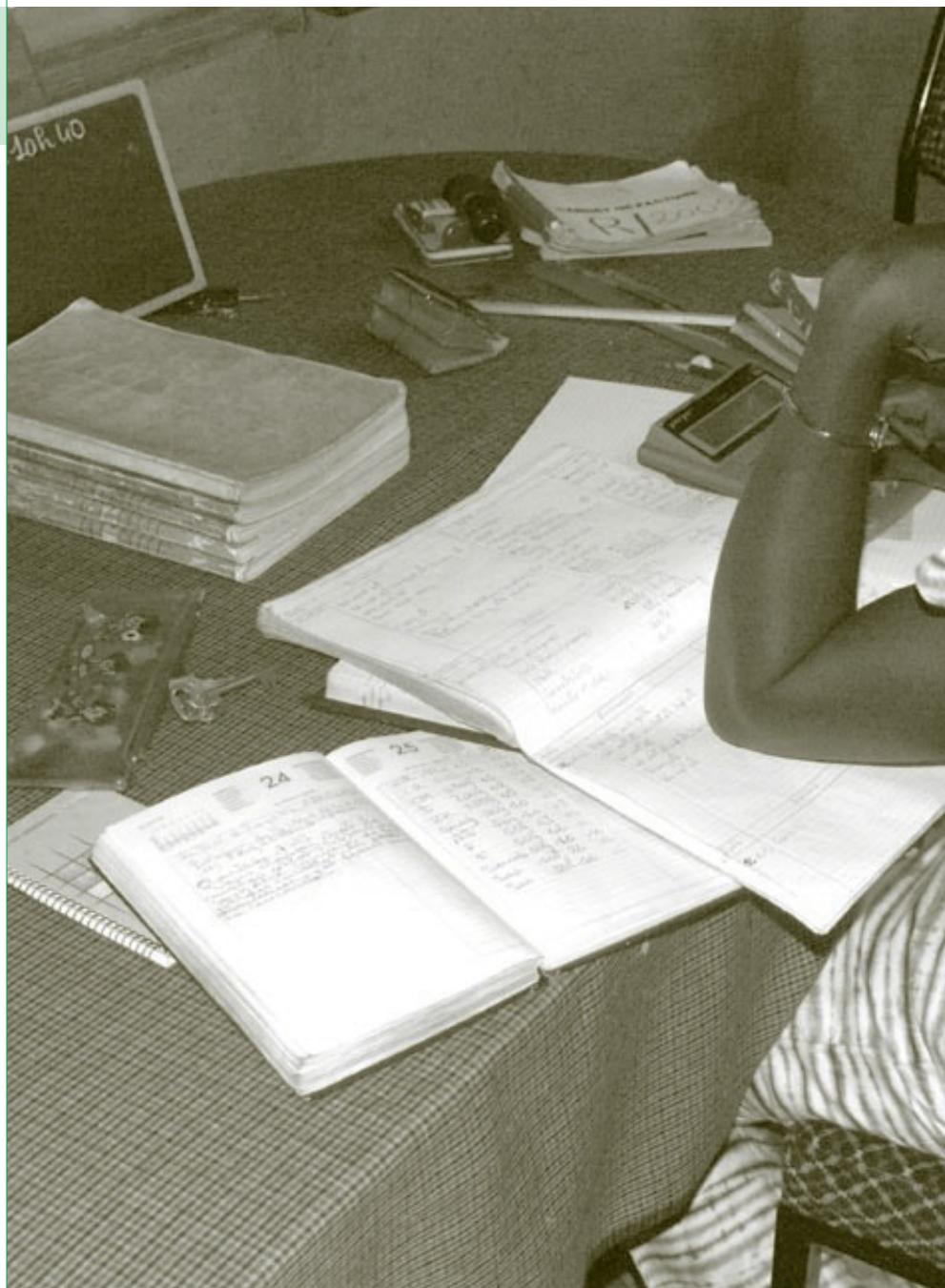
Seb-kǎngǎ puga, sēn sōmb n tum n paamǎ wilgr pa wa sēn be tuum-gānegdmǎ pugē ye, sēn na yīl tī yī vēneg la nana. Wilgrǎ sēn ya a soab meng-meng la sēn be tuum-gānegdmǎ pugē wǎ (d ges seb-vǎ-nen-pugdgǎ zugu).

Yidgr raab tuum-gānegdem 15...

Sēn na yīl tī koobǎ tuum paam pǎnga, leta maanda tuum-gānegdem toay-toaya. Tuum-gānegdem buk fǎa geta tēngǎ zu-loe-kāag bī a tuum-nug mengr yelle.

Tuum-nus nins sēn tar tuum-gānegdem yaa : mui wǎ, ka-beelǎ sēn ya ki – baninga/ka-zēega – kamaana, yēg-rītī wǎ, tusǎ biis la zēedǎ, kaamǎ koodo, lamdǎ la bēngǎ (tuum-nug kǎngǎ kēeda ka-beelǎ tuum-gānegdmē). Sǎ n yaa ne zu-loees nins sēn tat koaadbǎ fǎa la tuntumdb a taabǎ wakat ninsǎ, tuum-gānegdem a nii la b segl yǎ : tuum-gānegdem sēn get tēn-gāongǎ noosem zǎab yelle (Pazifis), tuum-gānegdem sēn get rībǎ paam tī sek la nebǎ rīlgr yelle, tuum-gānegdem sēn get tēn-kīremsǎ rāmb tuum ligd paoong yelle (PA/Ēfēmeer), tuum-gānegdem sēn get koobǎ tuum ne mansīn-dāmb la a teed paoong yelle (Pama), tuum-gānegdem sēn get bōn-buudǎ yell la tuum-gānegdem sēn get zīisǎ paam n tum yelle. Tuum-gānegdem kāensǎ fǎa baoodame n na n weel zu-loees nins fǎa koaadbǎ sēn paamdǎ. B zoe n tuma tuum-gānegdem kēere, kēer me bee seglg zug bī b gūuda ligd n na n tum-ba.

Tum-n-paamgã limore	Tum-n-paamgã sên guls to tum-gãnegdmã pugê	A gulgã sên ya a soab seb-kângã pugê
R1	Samd paoong tum-nugã weengê maaname ti ya nana	N maan ti samd paoong yaa nana
R2	Kibay paoong tumma, kaoreng la nin-tôkr tum paama pâng la zems ne tum-nugã tuntumdb toay-toay raabo	N pids nebã kibay raab la b kaoreng raabo
R3	Tuntumdbã toay-toay sên be raasã pus têngê wã la baobgã pug zínigda bôn-beelã tirlen yel-wilgds la b tûud rê n tumdê	N zínig tirlen yel-wilgds la b mao ti b paam tûubu
R4	Tum-nugã yôod koglg tum Burkina Faso rikame n kées baobgã sên maood n dat ti rub paam ti sekã tulsem pugê	N maan ti baobgã pugê tók-n-tayã ya nana
R5	Leta wã tum pa sãamd tum-nugã tum sên keed ne d têngã ka-beel raag weengê ye	N zã sôngrã sên keed rubã weengê wã sômbô
R6	Koaadbã lagem-n-tay paama pâng n tumd n paamd yôod n yud koodã raag sên pak n basã weengê	N kô koadbã lagem-n-tay pâng n paase
R7	Lëebdbã lagem-n-tay kée pâng n paamd b tumã yôod n yud têngã la baobgã raas puse	N kô lëebdbã lagem-n-tay pâng n paase
R8	Koodã lebgdb lagem-n-tay yôgneg pâng paasame ti b tumd tum-kâensã têngã la baobgã raasê n paamd yôodo : – n maoodê ti ka-beelã tõe n paamd n tumdê; – n ges ti b lagem-n-taarã neb paam teelg n tum n yi toeeng nins sên be la sên wat leebgã tum weengê wã; – n mao n piuug ka-beelã sên lebgã ti nebã bâng-ba.	N kô koodã lebgdb lagem-n-tay pâng n paase
R9	Koodã ritb paamda raagã sên pak n basã yôodo. B yôgneg pâng paasame ti b tõe n tum n koglg b yôodo	N kô ritbã lagem-n-tay pâng n paase
R10	Tum-nug wil tókr sull sên get ka-beelã yell paama zínigr la a tumd n kogend tum-nugã yôodo	N ges ti tuntumdbã naag taab ka-beelã tum-nug wil tókr sullã pugê

N maan tuum nins tuntumdbã sãn datã

N maan tı samd paoong ya nana	24
N pids nebã raab kibayã la kaorengã paoong wεεngẽ	26

N maan ti samd paoong ya nana

Ligdā raab bee wakat fāa. Koaadbā rat-a lame n daad birg bī bōn-bu-tūusdi. Rē sã n ka be, b pa tõe n paam kood sōma ye. Lagem-n-tayã rat-a lame n paamd n daad b kēedbā (nebã) ka-beel kēebgã sasa. A woto, b tõeeme n bīng koodã ro-bed bī ki bao pus n gūud a ligdã sēn na n wa ya sōma wakato. Lēebdbā me rat-a lame n paamd n daadē la b koosd galu-tēnsē wā bī babd nins pus ki wā bī baningã – ka-zēegã paoong sēn pa sekē wā.

Samã rīsg marsã n ya koaadbā, lēebdbā bī koodã lebgr tuum noy rāmb ligd kūun so-mengre. Samã yīnga, d paamda ligd d sēn dat-a wakat ninga, rē poore, d lebsd-a-la d sēn wat n tum n sa wakat ninga.

La, yīl n paam samd n dīk pa nana, a yaoobā rīkda ligd wusg me. Ligdā roto (bānk rāmbā) pa nong n kō sam koobā tuum yīng ye, bala b getame ti zu-bugd nins sēn tõe n kit ti nebã pa tōog n yao wā yaa wusgo.

La sēn yaool n beē, d pa tõe ti ka-beelã tuum yidg ti tit pa yã b ligdā paoong weengē ye. Rē wā, tuum-gānegdmã na n baoo ti-kāens ne ligdā roto, bēgneg la sam rīkr kees rāmbā (kees popilēer rāmbā) sēn be zīig zāngã la ka-beelã tuum-nug wil tōkr sullã.

Tuum-gānegdmã na n maana bõe n sōng ti samã paoong yi nana?

Tuum-gānegdmã na n maana tuum a naase :

- ① A na n tuma ne bānk rāmbā la kees popilēer rāmbā ti b tōog n wum zu-loees nins sēn be ka-beelã tuum weengē sōmb n paase.

Makre, rēnda b bāng ned kam fāa sēn tōe n paam zu-bugd nins tuum-nugā pugē vēenega : zu-bugd nins sēn yegd koaadā, zu-bugd nins sēn yegd gurupma wā bī kooperatiivā, zu-bugd nins sēn yegd lēebdā. Rē poore, taogsg n sōmb n zīnd n tōog n bao manesem nins sēn tōe n sōng n woog zu-bug-kāensā ;

- ② A na n tigma bānk rāmbā, kees popileer rāmbā la tuntumdbā lagem-n-tay tī b naag n bao tīt la b rīgs zems-n-taar noy ne taab suka. Zems-n-taar no-kāens pusē, ned kam fāa na n kēesa a toogo : makre, bānkā tōe n wooga a yōodā sā n mik tī koaadbā tara būn-gānegdga (garānti), bī tī lagem-n-taarā kīsa a nug būmbu. Tuum minim-sōms zoe n bee rē wēengē. Rēnd tuum-gānegdmā na n yōgna tōk-n-taar bī yam tekr kaagr tuuma ;
- ③ A na n tigma bānk rāmbā la kees popileer rāmbā n bao soay sēn na sōng tī samā ligd sēn ya toogā wooge (n sigs ligd-roagendgā pāng n wooge), bī tī būn-gānegdsā (garānti wā) bedrem woog la ligd-roagendgā pāng me zemse ;
- ④ A na n gesa ne koaadbā lagem-n-tay n bao sor ning sēn na n sōng n yidg « bōn-buud la birg samd paoong tuumde », wala lam-koadbā rē wā.

N pids nebã raab kibayã la kaorengã paoong wɛngɛ

Ka-beelã raag Burkina Faso pakame n base. Yaa koaadbã, lɛɛbdbã, koodã lɛbgdba, toandbã la ritbã n get ka-beelã raag yelle. Sɛn na yil tɪ raagã yɪ sōma, rëndame tɪ wags-taab la vëenem zînd tuumdã pugɛ tɪ seke.

Rɛ yînga, segdame tɪ tuntumd-kâensã fãa paam kibay tɪ seke. Makre, yil n tōog n leogs sogs-kâensã fãa tuull-tuull yaa bûn-meng-kasenga : kamaanã ligd yaa wãn to Bobozulaso, bɪ banin-gã – ka-zêegã ligd yaa wãn to Gibo ? M tõe n paama ka-beel Sɪkaso bɪ ? Sonazɛs na n koosa kood nins a sɛn bîng yel-pakr yîngã kêer rōandã bɪ ? Wãn to la m tõe n maan n paam n leok PAM kood raab koe-moonego ? Nizɛɛr têngã sɛn gâneg noy nins n tûudɛ wã yaa buse ? Koodã ligd sînga sigb Waogdg bɪ ? M sã n dat n yiis kood n tɪ koos kɛnga sagd sɛn wat n waoog a pugɛ pãng togame n yaa wãn to ? Baobgã raag wɛngɛ no-gânegds a taab sɛn be yaa buse ? Toadgɛ wã vaees-bus n be ? Yɛ la b maand baoob tuum-kâas n bângd kood d sɛn sik tɪrlɛm sɛn ya a soaba ? Tolbã ligd yaa wãn to Dedug ne Doori suka ? Tuum minim manesem bus n be n wilgd basɪ maanego ?

Wakat ninga, kibayã beeme la b piuugrã pa sōmb ye, bɪ neb nins sɛn dat-b kibayã pa mi b sɛn tõe n paam-b zîis nins ye. Wakat ning me, kibayã pa manes yaoolem ye, bɪ b pa be ye. Tuntumdb wusg bângrã pa sek b na wum raagã yel sɛn kënd to-to ning ye, b pa mi b sɛn na n dik kibayã n tum neng ning ye. Laloa rãmbã wegs n bâng b vōor yaa toogo. Gulsmã maana ne nasaarend n kê be n ya toogo.

Tuum-gānegdmã na n maana bõe kibayã kũun tuum wëengë?

Tuum-gānegdmã na n maana tuum a nu :

- ① Raagã kën kibay la a noy nins d sën sōmb n bāng la d tũ n paam n koos la d ra ka-beel d tēngã raasē bɪ baobgã raas pusē wã zāng na n paama piuugr ti tuntumdbã fãa bāng-ba. No-kāens sōmb n paama tũubu ;
- ② Kibay kũun la tōk-n-taar tuum naor na n paama gānegr ne tuntumdb nins sën be-b koobã tuum lagem-n-tay pusē wã la tuntumdb a taabã. Tuum naorã sōmbame n kō kibay nins tuntumdbã sën datã. Kibayã kũun na n tũu manesem ning sën tōe n kit ti tuntumd fãa tōog n tum ne-b nana-nana ;
- ③ Koodã tɪrlem yel-wilgds nins b sën gāneg Burkina Faso la baobgã pugē wã na n yãa piuugr ti tuntumdbã bāng-ba ;
- ④ Kood sën kēed rub pusē ray na n paama yōgneg wakat fãa ne tuum- nugã pugē tuntumdba, sën na yl n paamd n wilgd zu-loees nins sën ket n dat weelgã, d sën tōog n tum n ta zīig ninga, la d gom tuum-sāams nins d sën sōmb n tumã yelle ;
- ⑤ Tuntumdbã fãa na n paama kibay sën na n sōng-b ti b wum leta wã sën gāneg politik ning koobã wëengë wã neng toglg vōor sōmbo, tuntumdbã la tumd-m-mengē dāmbã sën tog n tum tuum nins leta wã sën woog a tuumã teka. Iyemoa (UEMOA) la Sedeyao (CEDEAO) sën gāneg baobgã politik ninsã la poilitik-kāens sën wat ne bũn-nins ka-beelã raag koglg la a kën wëengë kibay na n paama piuugri.

N paas tēngǎ la baobgǎ noy gǎnegr tǐrlem

N gǎneg tǐrlem yel-wilgds	30
n kít tǐ b paam tūubu	
N sōng tǐ baobgǎ tōk-n-taar tuum yǐ nana	32
N zǎ rǔbǎ wǣngē sōngr sōmbo	34

N gāneg tırlem yel-wilgds n kīt tī b paam tūubu

Noy sēn gāneg tī b tūdē pa maneg n be ka-beelā raagē ye. Makre, magbā teed sēn be tēnsē wā tī b tar n magd koodā b sēn daad bī b sēn koosdā pa būmb a ye wakat fāa ye. Bōn-magdg a ye tōeeme n tar pus toay-toaya, sā n mikame tī d magda ne-a n daadē bī d magda ne-a n koosdē. Rē kitame tī yelā fāood taab koodā ligd wēngē. Ka-beelā tırlem wēngē me zu-loees n be. Wakat ninga pa ka-beel bal n be yolgā pug ye. Sagd me bee be : makr wa bīsri, kuga, mood bī būn-zēnga. Rē me yaool n yaa luuse. Wakat ning me ka-beelā yaa kuda, n tōe n kē biisi.

Koodā lebldb bī a rītā sēn daad ka-beelā b sēn paamē zīg ning balā tōee wakat ning n paam ling-wēens la b ligd bōne. Yel-kāng me bee koodā yīs n tī koos tēn-zēnsā wēngē. Rillame tī raadbā tōog n tall yam-basre. Rē wā yīnga, koodā tırlem togame n ya būmb sēn ya vēnega. Sēn paasde, koaasdbā fāa togame n tumd ne būn-magds sēn ya yembr tī wags-taabā ra keos ye.

Rūdā zugā yaa « tuum noy nins sēn ya-b raadbā » (Pam, Sonazes la koaadb lagem-n-tay kēere) n modgd ka-beelā koaasdb tī b tumd ne būn-magds sēn ya yembre. Segdame tī tēnsā yāgs būn-magds tuntumdbā fāa sēn na n sak n tumd ne la b ya yembr baobgā fāa pugē.

Tuum-gānegdmã na n maana bõe tirlmã yel-wilgds wëengê?

Tuum-gānegdmã na n maana tuum a yopoe :

- ① A na n naaga tuum noy wala Iyemoa (UEMOA), Sils (CILSS) la a taab sën maand yam tekr segsã n gāneg noy nins baobgã tēns fãa sën sōmb n tũ wã, la a gāneg tuum naoor ning b sën sōmb n tũ n ges noyã tũub sã n ya sōma, sën na yil tĩ ka-bëelã leebg sor tũub yĩ nana;
- ② A na n karma koodã lebgdb koodã tirlēm bāngr wëengê la manesem nins sën tõe n sōng-b tĩ b ges n bāng ka-bëelã tirlēm a bīngrã zīigê n yaool n koose;
- ③ A na n kōo tuum no-bi la no-kasen-zemsdĩ wã teelg tuumã minim wëengê la kaoreng bugs tĩ b tōog n gāneg tirlēm vaees-n-bāngr naoore;
- ④ A na n kōo tēngã tuum noy nins sën maand baoob tuumã sōngr tĩ b tōogd n maand koodã vaees-n-bāngr tuum nins tuntumdbã sën datã (koodã yalga, a bukã ziir sën ya a soab la a vum yel vaees-n-bāngr tuuma);
- ⑤ A na n zīniga kibay rĩkr la kaoreng roog sën sōngd tuumdã wëengê. Koodã lebgdb tõeeme n wa be n bao n bāng ka-bëelã lebgr te-paal-tĩrs sën tumd ne to-to ninga, n mak rub bugs-paal maanego, n paam sagls la kaorengo;
- ⑥ A na n sōngame tĩ koodã lebgdb lagem-n-tay segs la b yã taab n sōs yĩ nana. Makre, tuum noy nins sën be Burkina Faso n lebgd koodã n maand rubã lagem-n-ta-kasengã (Fiyab) ne tuum noy sën tumd b mengê suka, bĩ ne tuum noy sën ya zãma soolem n tõe n kō-b sōngr suka;
- ⑦ A na n segenda sōasg wakat fãa rĩtbã lagem-n-tay ne koodã lebgdb suka, sën na yil tĩ koodã tirlēm paasdẽ.

N ges ti baobgā tōk-n-taar yi nana

Burkina Faso pa tēng sēn bak n ya a ye n bas tēn-yagsā ye. Sayellā tēnsē a maanda leebg tuum ne Mali la Nizēere, bi ne mogrā noor tēns wala Kodenvaare, Gāna, Togo la Bene.

Burkina Faso yaa Iyemoa (UEMOA) sēn tigimd tēns nins fāa sēn tar-b ligd buk a ye wā, Sefa wā, tēng a ye. A leb n bee Sedeyao wā pugē ne Afirik wīn-poor tēns a taabā fāa. Iyemoa ne Sedeyao yaa b sēn boond ti « baobg sulā ». A tigimda tēnsā sēn na yil ti b naag taab n paam pāng n paas la b gād taab sōmb n yuge. B sōngdame me ti zabā sōor paood tēnsā ne taab suka.

Tēnsā yāka yam n wilg ti ka-beelā la kood a taabā fāa tōeeme n tol tēnsā ne taab suka, n pum todsā ti doand pa reeg yaood b zug ye. Burkina Faso sā n paam ka-beel sōma yuumd ninga, leebdbā tōeeme n yiis koodā n ti koos Nizēer bi kēnga. Burkina leb n tōeeme n ti ra kamaan Gāna bi Kodenvaare, ti sā n mik t'a ratame.

Těnsā lagemdame n zems taab n dik so-tūuds sēn ya būn-yeng lēebdbā wēngē. Rē boondame ti « leebg so-yend gānegre » (OHADA).

Těnsā leb n zemsā taab noor n deegd ligd-yeng mui wā sēn yit kēeng n watē wā zugu, naoor wusgo mui wā yita Azi nugā. B maanda woto, sēn na yıl ti Burkina Faso bi Mali koaadbā kell n tōogd n kood mui wā. Yuumd 2005 soabā singr teka, Sedeyao tēnsā fāa zemsā taab noor n gāneg baobgā pugē koob so-tūudg a ye Afirik wīn-poor zāng yīnga : Ekowap.

Woto fāa sēn maanā yaa sēn na yıl n sōng ti koaadbā la lēebdbā paam b koodā koosg zīis n paas la woog rubā paoong zu-loeese.

Tuum-gānegdmā na n maana bōe baobgā raag yīnga ?

Tuum-gānegdmā na n maana tuum a naase :

- ① A na n baome n maneg ka-beelā leebg tuumd n paas baobgā tēns ne taab suka. Rē wā yīnga, a na n tuma ne lēebdbā la sul wala Iyemoā la Sedeyao ;
- ② Sōases la yēs g sā n wa be tēnsā ne taab suk n na n ges tuum nins sēn sōmb n maan n paas ka-beelā koob bi b leebg pāngā, a na n kogla Burkina Faso ka-beelā tuum-nug yōod sēn be zīig ninga ;
- ③ A na n maome ti teedā tol b sor sēn pak n basā wēngē bi soayā sēn gānegā paam tūub ti ka-beelā pūmd todsā ti zu-loeeg ka be ye ;
- ④ A na maome ti no-gānegdi nins sēn be leebgā wēngē wā paam tūub ti koaasdbā kō yam gāand ti b bāng ti b na n paamda b ligdā n deesdē.

N zā rubā wεngē sōngr sōmbo

Sēn zems yuum a wān pugē wā, Burkina Faso « paka » ka-beelā raag n base. Rē rat n yeelame ti leta la goofneer pa le get ka-beelā leebg yell ye. A basa rē n kō koaadbā la lēebdbā, b sēn boond ti tumd-m-meng rāmbā. Leb n pa leta n yākd ka-beelā ligd ye.

Naoor wusgo, koodā paoong sā n pa sōma, a ligdā paasda wusg raasā puse. Zagsā rāmba, sēn yud fāa yaa sēn be-b naong pug zāngā, pa le tar tōog n daad ka-beel n dilgd b zags rāmb ye. Rē tōe n waa ne rī-poor bi kom menga.

Sēn na yil n pōs rē, Leta baooda ka-beel n bīngdē. Sonazes n daad ka-beelā n bīngd ro-bed pus n gūud kengr sēn na n wa.

Rē yaa rub na sek koglg bīngri, a sēn be me tōe n pēnega toand rāmb tus pis-tā (30 000). Kengrā sā n tar pānga, goofneerā kota sōngr rubā wεngē ne tēns nins sēn tar-b tōogā. Pam ne Owenze rāmbā me watame n puit rub n fāagd nin-buiidā.

Rē yaa būn-sōngo, bala a gidgdame ti nebā pa kiid kom ye, bi ti koambā rub n pa sōmb ti b bēedē ye. La wakat ninga, rubā sōng-kāens wata ne zu-loeese. Makre, b sā n yita zī-zāorgo, wakat ninga b sēn wat n na n ta Burkina Faso wā ti raabā wakat looga wusgo. B wat n puit-b-la koaadbā sēn kēebd b koodā wakat ningā. Wakat kāng me, koaadbā pa le tōe n koos b koodā ye,

© Richard Lee, PAM, 2004

bala sōngrā kitdame ti koodā ligd lu. Sēn paasde, nebā rata ki bi baninga – ka-zēega, la yaool n yaa rub b sēn pa minim n ditē bal la b paamda.

Wakat ninga, b putta nin-buiidā sōngrā b sēn paamā zaalem, wakat ning me b koosd-a-la no-noog n yud raagē wā. Rē yetame ti « būmb ligd sigs n koaasga ».

Zi-warā tēns fāa zu-loees yaa a ye, b tōeeme n naag taab n yidg-ba. B maooda ne Sils n na n maan rē. B zemsa ne tēns nins sēn tar-b arzega no-tūudsā weengē. No-tūuds kēns gulsame ti be rubā weengē sōngr na-kēndr sebr zugu, la b togame n lebs n dems-b ti zems ne Burkina Faso.

Tuum-gānegdmā na n maana bōe?

Tuum-gānegdmā na n maana tuum a tāabo :

- ❶ A na n tika na-kēndr ning b sēn gāneg rubā weengē sōngrā n sōs ne tuntumdb nins fāa sēn be-b tuum-nugā pugē wā ti b yāgs sōngrā zāab no-tūuds nebā fāa sēn waoogde;
- ❷ A na n sōsa ne tuum noy nins sēn get-b rubā weengē sōngrā zāab yellā ti b sak ti sōng-kēns koodā sēn na n yi a soab pipi yi baobgā kood b sēn da Burkina Faso bi tēn-yagsā zīis nins kood paoong pāng sēn yud b raabā nengē;
- ❸ A na n yōgna yā-taab sek ne baobgā tēns a taabā sēn na yil ti nebā fāa sak n luus Sayell bōn-beelā rubā weengē sōngr tuum taoore.

N kô pãng n paas la a tigim tuntumdbã lagem-n-taya

N kô koadbã lagem-n-tay pãng n paase	38
N kô læbldbã lagem-n-tay pãng n paase	42
N kô koodã læbgdb lagem-n-tay pãng n paase	44
N kô koodã rıtb lagem-n-tay pãng n paase	47
N kıt tı tuntumdbã naag taab tuum-nugã wil tókr sull pugě	49

N kō koaadbā lagem-n-tay pāng n paase

Burkina Faso koaadb 850 000 wā wusg fāa kooda ka-beel babdā zāng pusē. Zagsā rāmb putā sōor sēn waoog wusg woto wā seesē pu-bed kēer n be, sēn yud fāa yaa lamdā koob zīisē.

Ka-beelā yōod pipi yaa zagsā neb rulgē. Koodā paoong sēn ya wusg bī koaad zak neb sā n tar ligd raab tuulem pugē, koaadā tugd n koosa ka-beel raagē wā. D tēngā wīn-poor la a wīn-po-rutg baobgā, koaadbā kooda ka-beel lamdā sēegē n koosdē la b kēesd-a galu-tēnsē wā ne zīis nins sēn kong kood wusg paoongā pusē (wīn-goabg baobgā, suk baobgā, tī ketē). Kongrā bab-kāens pusē, yaa koob tuum bugs a taabā n kōt zagsā rāmb ligdi : guulgo, zēed koobo, beng koobo, tī ketē.

Pagbā tuumd yaa kaseng wusg ka-beelā koob wēengē. Koodā lebgr wēengē me b tuumdā bedmame. Daar fāa, b manegda ka-beel

b zagsā raab yīnga. Leb n yaa pagbā n zīnigd koodā lebgr tuum zīis sēn na yil n paas b paoongo.

Naoor wusgo, Burkina Faso kooda ka-beel sēn sekd a nin-buiidā zāng rilgre, warā yuum sēn yāk b toogo. Yaa sīda, a sōmb n waa ne bele la mui n kēese, bala d pa kood rē bī d pa kood tī sekdē ye. Ki wā, baningā – ka-zēegā la kamaanā koob paasame. Koaadbā kood-b-la wusgo bala zagsā neb sōor paasame. Koodā womb me (kood sēn paamd egtaar zugu) me tīrlem paasame.

Koodā womb ket n tōe n yu sōmb n paas tī koobā yam-dāmb sā n toeem la d tumd ne bōn-bu-tūusdi, birg la kood beeb tit wusg n paasdē. Ka-beelā tōeeme n lebg leebg koodo. La d sōmba d maand gūusgu, bala a tuumdā ligd yaa wusgo. Pa wakat fāa la a tar yōod ye. Sēn segd ne maaneg n yūd yaa d maood n koosd ka-beelā d sēn paamd tī tuugdē wā. Yaa rē yīng la d sēn sōmb n yīisd ka-beelā nana-nana n kēesd tēns a taabā. D sōmbame me n lebgd ka-beelā n maand rub pagbā sēn nong n segle.

Sēn na yil n daadē bī n koosd ka-beelā, koadbā bī pagbā non-game n yōgen b mens lagem-n-tay pus bī ki bao zīisē n tumdē. Kooperatiiv rāmbā laloa belem kitame tī yelā yaa vēenes marsā. Zīig ning koodā paoong sēn tuugdē wā, pagbā bīngda koodā kēebgā sasa sēn na yil n wa paam a yōod sōmb n yuge. La, zīis nins koodā sēn paoogdē wā b raada tēngā sēn dat ka-beel ninsā koodā ligd sēn wat n sig raasā pusē wā wakato.

Lagem-n-tay kāens kēer paamda sul wa Afirik Vert sōngre (ka-orengo, kibaya, tī ketē.). Ne rē fāa, b pāngā ket n paooda hal wusg tuum-nugā pugē tī b pa tōe nand n dīk weer ning Leta sēn yīis a meng n bas n kō-bā zāng ye. Sebrā zulem yaa wusgo, sēn paasde lagem-n-tayā tōog ligd wēengē paooda wusgo. Rēndame tī koadbā

la b lagem-n-tayā tōod paam paasg sōmb tī ka-beelā raagē kēesg tuumdm maneg n paase. Rē, b zislem tuum-nugā weengē na n yū taok n paas tī b yōod paam koglg n yuge.

Tuum-gānegdmā na n maana bōe n kō koaadbā?

Tuum-gānegdem a taab n be n sōngd koaadbā. A ye n get tēngāongā noosem yelle, sēn na yīl n paas koodā wombo. A ye n be n get koobā tuum teed yeele, sēn na yīl n sōng koaadbā tī b paam tuum teedo. Tuum-gānegdmā sēn be « ka-beelā » weengē wā pa na n deeg bāmbā rāmbā zīis ye. A na n tuma ne-b la a maan tuum sēn na sōng koaadbā tī b paam pāng n paas tuum-nugā pugē. Yaa rē yīng la a sēn na n sōngd-b tī bīngdē la b koosd ka-beelā.

Tuum-gānegdmā na n maana tuum a yooobe :

- ① Koaadb lagem-n-tay nins sēn koosd-b ka-beelā na n paamda kibay sēn yit Leta bī ligd-kōtb nins sēn magd tī b na n daa koodā nensē. B na n paamda raasā mooneg koeese;
- ② Raasā mooneg koes na n manesdame n zemsdē, tī lagem-n-tayā tōe n paamd n kōt ka-beel waooglem sēn paoode, sēn na yīl tī lagem-n-tayā paamd n kēesd b toog raasā baoob weengē;
- ③ Rubā weengē sōngrā zāab yīnga, b na n dīkda koaadbā lagem-n-tay taogsg n tumdē : koodā tōe n daa baobgā pugē bī? Wān to la sōngrā segd n pui : kūuni, sigs ligd n koose, « rub reeg n tum n lebse », tī ketē;
- ④ Segs na n maandame n tigimd tuum-noorā tuntumdb tī b paamd n dīkd noy ne taaba : makr wa koaadbā ne leebdbā suk noy rigsgo, bī koaadbā ne ka-beelā lebgdb tuum sul suk noy rigsgo;
- ⑤ Tēn-kiremsā pus koaadb lagem-n-tay na n tōogdame n paamd

teelg n zĩnigdē la b zāad ki bao sōmbo. Sul bĩ lagem-n-tay nins sēn tigid-b ki bao bĩ kood koosg kooperatiiv rāmbã na n paamda teelgo;

- ⑥ Tuntumbã lagem-n-tay tõe n paamda teelg n moond ka-beel raase, rat n yeel tĩ n maan segs sēn tigidb koaadb lagem-n-tay sēn ya « ka-beel raadba » ne koaadb lagem-n-tay sēn ya « ka-beel koasdba », bĩ segs ne lēebdb sēn baood ka-beel n da.

N kō lēbldbā lagem-n-tay pāng n paase

Lēbldbā tuumd yaa bedr koadbā ne ritbā suka. B yōgenda raagā yela. Lēbdb bugs-kasens sēn be yaa a yiibu : sēn leebd-b b mens yīngā ne tuum noy sēn ya-b lēbldbā.

Sēn leebd-b b mens yīngā la nebā mi n yuda. Yaa neb nins fāa sēn daad la b koosd ka-beelā. La b sukā, b bugsā ya wusgo : leeb-bāoones sēn daad-b ka-beelā tēnsē wā, leeb-rāmb sēn ya-b sisals n be tēn-kīremsā, leeb-bed rāmb sēn be-b galu-tēnsē wā, n paas koos-bāoonesā rāmba. Wakat ninga, leeb-kāensā rāmb fāa tuumā yekda taab leeb-kaseng a ye nengē galu-tēngē wā. Nin-kāng soab kōta neb a taabā tōog ti b raad ka-beelā n kōt-a. Leeb-bedbed rāmb kēer tumda tēn-yagsā pusē me.

Sēn leebd-b b mens yīngā tigimda taab lagem-n-tay pusē. Bao-bgā lagem-n-tay tigimda leeb-rāmb nins sēn ya-b sisals n be tēn-kīremsā pusē wā n sōngd-b ti b yidg b zu-loees ne kādengā tuum noor rāmba. Leeb-bedā rāmb ne galu-tēnsē koasdbā tigimda taab sēndika rāmb pusē. Sēndika kāens n deegd b zīis n get yēs ti zemsā tuuma.

Leeb-bāoonesā rāmb yōgneg paoodame.

Tuum-gānegdmā na n maana bōe lēbldbā yīnga ?

Tuum-gānegdmā na n maana tuum a nu :

- ① Leta bi tuum noy nins sēn teend-b ne ligdā sã n wa rat n da kood nin-buiidā nengē bi n yiis kood raab mooneg koes n da kood Burkina Faso bi tēn-yagsā pusē, a na n taasa lēbldbā kiba-kānga;

- ② A na n karma leeḃdbã ligd la laog zãab weengẽ, n paas tɪrlem yel-wilgds zug ne baobgã pug raag mooneg koegg leokre ;
- ③ A na wilga leeḃdbã ti b bãng rubã weengẽ sõngr sẽn pui n gãneg to-to ninga ;
- ④ A na n wilga leeḃdbã ti b bãng baobgã pugẽ leebg maaneg no-tũuds la a zu-loeese ;
- ⑤ A na n teela ka-beelã raas mooneg tuumd n kō-a pãnga, la tuum-kãnga a na n maan-a-la ne leeḃdbã.

N teel koodā lebgdb sul tī b paam pāng n paase

Nand tī ka-beelā sak rubo, rilla b reng n paam lebgre, seglgo. Lebgr nens a naas n be n bak ne taaba :

- zak pug lebgre : pagbā lebgda ka-beelā zagsā pusē;
- nus tuntumdb lebgre : mansīn-werdba, rā-kōagdba, rī-segen-dba, tuum-no-bāoones rāmb n lebgd ka-beelā. Bāmb koosda b tuumdā;
- tuum-no-bi mansīn-dāmb lebgre. Yaa tuum-no-bāoones la bedrem sēn zems n lebgd ka-beelā n yiisd rī-sāamse. Lebgrā sag-kāng paamda pāng tuull wusg n dabda;
- tuum-no-kasens mansīn-bed lebgre : Sēn yud fāa yaa Garā Mulē di Burkina sēn lebgd kamaanā tī kōt zom-bāaneg la zom-pārgā, n paas rūmsā rub maandb la rā-kōagdbā.

Ka-beelā waooglem sēn yud fāa lebgr yaa zagsā pus bī nus tuntumdbā nengē la maanda.

Pagbā tuumd yaa kaseng wusg koodā lebgre wēngē. Rāamā kōgb wēngē, galv-tēngā pug rāmb puu tuumā tī kayā maandb be be, tī rāamā kōgdb be be tī rā-koaasdbā sēn tar rā-ro-bi wā be be. Lebgrā yaa zu-loeeg sēn bedem wusgo. A sā n yiisd rī-sāams tī b ligdā

pa toe wusg ti zagsã rãmb me yam kê-b sôma, a sôngdame ti ka-beel sên yit keeng n kēed d tēngē wã wa mui wã wooge.

La lebgdbã segda yel-toodo :

- koodã paoong pãng pa a yembr wakat fãa ye, naoor wusg me koodã sômb lem pa maneg n ya wusg ye. Tuum noy sên lebgd-b koodã togame n tõe n da koodã n bal n bĩngi. Rê ligd waoogame, ti yaa modgr ti b paam ligd-ma sên tagem n tumdē;
- manesem-paal la tuum te-paal sên zemsd sômb ne d tēngã ka-beel lebgr la b bĩngr beeme, la kibar sên wilgd ti yel-kãens beeme wã pa wakat fãa la tõe n paam ye;
- tuum te-sôma wã ligd yaa toog naoor wusgo, ti tuum noy nins sên kôt-b samã me pa sakd n kôt b raabã ligd nana-nana ye;
- koodã lebgdb pa paamd kibay sômb sên kēed lebgrã no-tũuds weengē ye, sên paasde b sên koosd baobgã pug raagē pa waoog ye.

Yaoolem yuumã pugē, kood lebgr sul-paal n paam zīnigri. La tuum-nugã yōgneg nan ket n paoodame.

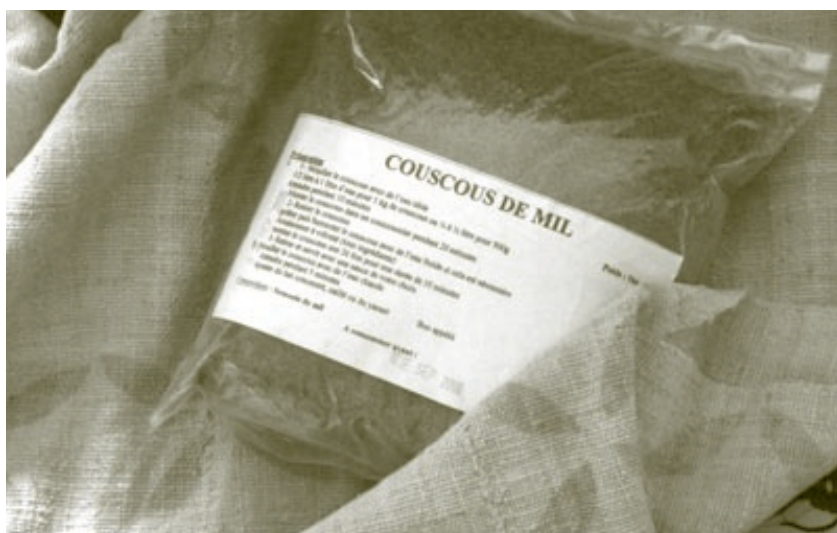
Tuum-gānegdmã na n maana bõe n kō koodã lebgdba ?

Tuum-gānegdmã na n maana tuum a yopoe :

- ❶ A na n maana vaees-n-bãngr rãamã tuum-nug weengē. Tuum-nug kãng sên tōog n maan ti sômbē wã, d tõe n dika rê n tum ti ka-beelã lebgr sên tũud ne nus tuntumdbã tuumdã paam pãng n paase;
- ❷ A na n kōta koodã lebgdb kibay n sōngd-b ti b paamd n tugd n koosd baobgã pug raasē : makre, yaa so-bus la d sômb n tũ n yiis kood n kēng keenga;
- ❸ A na n gūusdame n getē rĩbdã b sên lebgd n kēesd Iyemoa

(UEMOA) soolmā pugē wā sā n tūuda soay sōmbo;

- ④ A na n sōnga sagendb ti b zīnig b tuum noy b mens yīnga, la a kō-b kaorengo. Sagendb kāens tuumd na n yu tuum-no-bi wā la bedrem sēn zems-b rāmbā saoglg la teelg b ligdā zāab la koosgā weengē Burkina Faso ka la tēn-yagsā pusē;
- ⑤ A na n gesa sēn tōe n maaneg ti koodā lebgdb paamd SONAZES ro-bedā n yaood n dīkd n tumdē. Rē yaa sēn na yīl ti b paamd n bīngd ka-beelā zī-sōmsē nana-nana;
- ⑥ A na n sōnga tuum bul-nangdbā (ānterperneer rāmbā) ti b paam n gāneg tumd-n-taar nao ne burkinabe rāmb bi kēeng neb nins sēn dat-b n zīnig tuum noyā. Tumd-n-taar nao-kāens sōmbame n ges ti koodā lebgr tuum minim, a teed paoong la sēn ketā fāa yī nana;
- ⑦ A na n sōngame ti koodā lebgr tuum piuugr ligd-tēendg paame. Ligd-kāng na n sōngame ti koodā rītē sēn be Burkina Faso la tēn-yagsā pusē wā bāng la b pēg d tēngā sēn lebgd rībd ninsā.

N ges ti ri-ritbā lagem-n-tay paam pāng n paase

Burkina Faso nin-buiidā zāng yaa ri-ritba. Burkina Faso ri-ritbā zāng me rita ka-beela. Rēnd b yaa tuntumdb sēn tar yōod wusg ka-beelā tuum-nug wēengē. Yuumd pugē ned kam fāa rita sēn zem kilo 200. Ka-beelā raab yaa zu-loe-kaseng zagsā rāmb yīnga.

Tēn-kiremsē wā ned kam fāa kooda a ka-beel n dītē. Burkina Faso babd kēer pusē (wīn-goabg la sayell nugā) kood kāens pa sekd wakat fāa ye. Rē kitame ti zagsā rāmb tog n daad raagē n lekd b rubo. Yuumdā sā n yaa yooko, koadbā tog n daa ka-beelā wusgo, ti bāmb mensā sēn yaool n ko wā b pa paam būmb sēn waoog ye. Yaa wakat kāng me la koodā ligd ruuda. Galu-tēnsē wā zagsā rāmb tog n daa ka-beel nins b sēn dītā zānga.

Zu-loeeg a to me sēn be yaa koodā sōmblem. Wakat ninga, koadbā bi leebdbā pa ningd ka-beel bal yondā pusē ye : bīisri, kuga, b sēn boond ti « sagdā » me bee be. Yaa rē n so ti tirlēm yel-wilgdsā yāgsg segda.

Ri-ritbā wusg wēnemsda b nens n togend mui wā n yūda, bala a seglg yaa nana, a leb n bita tao n yūda. Pagb nins sēn leebd-bā la sēn tuumd-b kiuug tuumā pa tar viuvug wusg n segendē ye. Yaa rē yīng la nebā sēn minim n dīt ribd ninsā sēn toeemdā. Tōnd tēngā kooda mui, la pa sekd ye. Rēnd a sōmb n daa kēeng n kēese, ti rē me ligd yaool n ya toogo.

Yaa rē yīng la d sēn tog n lebg d rog-n-mik ka-beelā. D sōmba d yiisd ri-sāams wusg sēn yaa yaolem zamaanā ribd la zemsd ne galu-tēnsā pagb seglg sōmbo : makr wa « mableri » wā basi (kamaana, bele la mui sēn kalem taaba) bi kui wā sēn zoe n seglā.

La sōmbame me ti ri-ritbā makd ri-kāens n getē la b sakd n dit-ba. Ri-ritbā sā n daad rub sēn maan ne d tēngā ka-beela b sōngda ne tēngā yidgri.

Sul n be n sōngd ri-ritbā la b yāasd ne ri-ritbā yelle, sā n mikame ti b tara zu-loēega. La sul-kāens tōogā paoodame. Sā n sōng ti sul-kāens paam pāng n paase, b na n tōogame n kogl zagsā rāmb nafr yel sōmb n yuge.

Sul-kāens me tōeeme n maan yam nekr tuum wusg n sōng ti d sēn dit d tēngā ribdā pāng paase.

Tuum-gānegdmā na n maana bōe n kō ri-ritbā?

Tuum-gānegdmā na n maana tuum a naase :

- ① A na n maoome ti nebā bāng sēn be laloa ning sēn get-a wags-taabā la rubā yellā pugē. Laloa kāng gomda ri-ritbā yel-segd paoong yelle. A na n sōngame me ti laloa wā paam tūubu;
- ② A na n sōnga ri-ritbā lagem-n-tay ti b tōog n maan kibay kīsg tuum wusg n paas la b kogl ri-ritbā sōmb n yuge;
- ③ A na n sōngame ti ri-ritbā lagem-n-tay sēn be Iyemoa tēnsā toay-toay pusē wā paamd n segd taab la a sōng ti sul-kaseng zīnig baobgā yīng n tumd n kogend ri-ritbā tēnsā ne taab tods poore;
- ④ A na n kōta ri-ritbā kibay sēn gomd tūrem yel-wilgds yelle, sēn na yl n kogl ri-ritbā la a kogl koodā lēbgdb ne lēbdb nins sēn ya-b tīrsā.

N ges ti tuntumdbā naag taab ka-beelā tuum-nug wil tōkr sull pugē

Ka-beelā sēn dīkd weer ning tēngā koob tuum weengē wā kitame ti koaadbā sōmbame n tōe n paamd n yiisd b koodā sōmb-sōmb n koosdē. Raagā sā n kēnd sōma koodā ligd yāsa zī-yend n yūda. Rē sōmba ne koaadbā la sōmb ne rītā me. Yaoolem yuum 20 wā pugē, Burkina Faso nin-buiidā sōor yilmame la koaadbā tōogame n ko n paam n paas n dīlg-ba.

Koaadbā ket n tōeeme n paas koobā pāng la koodā womb pānga. La wakat kāng me, b tōeeme n paam ti sāag ti koodā ligd sigi. Koodā ligd sā n sig wusgo, koaadbā paoongo, n paas ka-beelā tuum-nug tuntumdb a taabā me paoong yaa bilf wusgo. Yaa rē yīng la sēn sōmb ti raagā la koobā yam dāmb lagem n paam manesgā.

Sēn na yil n yalg raagā ti sōng ne koobā tuum yidgri, manesem a yiib n be :

- yaa d mao n yiis ka-beel wusg Burkina Faso tēngē wā n ti koos tēn-yagsā pusē;
- yaa d mao n koos ka-beel wusg Burkina Faso pugē wā. Yil n paam rē, d sōmba d mao ti rī-rītā paamd rībd sēn lebg ti tat b raab sōmbo, ti b yamā kē-b n yud rītā nins sēn yit kēeng n watē wā.

Burkina Faso nin-buiidā sōor sēn paasd neng ningā, sēn yud fāa galu-tēnsā pusē wā, kitame ti d tōe n paas tēngā ka-beel ratem pānga. Rē yita būmb sēn na n sōng koaadbā, lēebdbā, koos-bāoo-nesā rāmba, ti ketē.

Sēn pa koobā bal la d tog n paasā, sēn yaa tuumdā wil fāa n

sōmb n paam manegrā, sēn sing koadā nengē n tī tāag ri-ritā nengē, rē kitame tī b rik taogsg n tigim Burkina Faso tuntumdbā zāng ka-beel la beng tuum-nug wil tōkr sull pugē (Seyisebe). Sul nins fāa sēn be-b tuumdā pugē wā paamda taab be n sōsd n makd b tuum-nugā zu-loees zāng yiidgu.

Ka-beel la beng tuum-nugā wil tōkr sullā zīniga yuumd 2003 soab pugē sēoog kiuug rasem 13 daar Bobozulaso. Yaa koadbā, leebdbā, toandbā, koodā lebgdb la tumd-m-mengē tuum noyā rāmba (birg la koob tuum te-koasdba) n zīnig-a.

— Seyisebe wā tulsem

A tulsem yaa a sōng tī ka-beel la beng tuum-nusā paam n yidgi. A tigimda tuum-mitbā tī b sōsd ne taab tuum-nugā zu-loees zut n baood b tito. Seyisebe wā kōt-b-la kibay la a wilgd tuum sēn sōmb n maan tī yel nins sēn gidgd tuum-nugā yidgrā yī suka. A tuumdā yaa bedr wusg ka-beelā tuum-gānegdem kēnesg wēengē.

Seyisebe na n maana bōe takī? :

- ❶ a *wīnigda sore*. Rat n yeel t'a na n wilgda tuum-gānegdmā kēnesg yell geosg sull soay nins sēn tōe n sōng n teel tuum-nugā. Leb n yaa yē n yāgsd tuum nins sēn na n paam-b ligd n tōog n yī tuum-gānegdmā pugē;
- ❷ a *kōta kibaya*. Rat n yeel t'a sōmbame n kōt tuum-nugā tuntumdb la b lagem-n-tay kibayā zānga, sēn na yīl n sōng tī b tōog n tum sōmb n yug la b tōog n dees tuumā n dogl b mens n yuge;
- ❸ a *yōgendame*. Rat n yeel t'a na n yōgenda sōasga, yā-taaba, koadbā ne tuum-nugā tuntumdb a taabā suka. A na n yōgenda sōasg me tuum-noyā tuntumdb ne Leta suk tī b get ka-beelā tuumd la a yidgr yam-dāmb yelle. A teenda koadbā lagem-n-

tay b tōk-n-taar ne sul a taab wēngē, wala ligdā rot sēn ya bānk rāmbā la ligd tuum noy nins sēn be tēn-kuremsē wā. Sēn baasde, a sōsda ne mui wā tuum-nug wil tōkr sullā (Seyiyēr);

- ④ a *magdame la a rigsd noy* sēn kēed ne sull ning sēn get-a ka-bēelā tuum-gānegdem zāab yellā tuum zāng fāa wēngē : tuumā maaneg sor gānegr la b ligd yelle (b sēn boond tī devi porgarmā), ligdā seb la laogā zāab pug-n-gesg yelle, tuum-gānegdmā pugē tuum pug-n-gesg yelle, tī ketē. Leb n yaa Seyisebe n dīkd tuum nins sēn maanā fāa n wilg tuum-gānegdmā kēnesg yell gesg sulli.

——— Ānd n tōe n yi Seyisebe wā neda?

Yaa nus tuum rāmb nins fāa sēn tar-b tuum ka-bēelā tuum-nug wēngē la b yōgneg b mens n be tuum sul pusē : koaadb lagem-n-taya, lēebdb lagem-n-taya (sēn daad-b kēeng n kēesd tēngē wā, leeb-bēd rāmb la leeb-bāoonese), koodā lēbgdb lagem-n-taya, toandbā lagem-n-tay ne tumd-m-mengē tuum noyā.

——— Seyisebe wā sula

Tigs-kasengā. Tigs-kaseng n get Seyisebe zāab yelle. Yē n dīgsd no-bēdā, sēn tar-b pāngā. Nin-tūsdi 50 sul b sēn boond tī « kolees elegtoro » rāmb sēn yāgse, n be tigs-kasengā pugē. « Kolees elegtorall » fāa tūuda ne tuntumbd buk a ye. Makre, koaadbā lagem-n-tay tīgimda taab n tūus neb nins sēn na n zīnd bāmb yuur yīng tigs-kasengā pugē.

Marsā noorā, kolees elegtorall rāmb a nu n be, yaa :

- koaadbā kolees elegtoralle. Bāmb sōorā n yūd ne neb 30 ;
- lēebdbā kolees elegtorall n pugd ne neb a 7 ;
- toandbā kolees elegtorall tara neb a 5 ;

- koodā lēbgdb kolēes elegtorall tara neb a 5;
- tumd-m-mengē tuum noyā (koob tit la a tuum te-koaasdba) kolēes elegtorall tara neb a 3.

Yaa tigs-kasengā n wilgd ned ning sēn tōe n yi-a Seyisebe wā neda. Yē n wilgd Seyisebe wā neng toglg zīis la a tuum-kasense.

Seyisebe tuumā kēnesg sulli. Tigs-kasengā zīnigda tuum kēnesg sull ne neb 15. Tuumā kēnesg sull pugē koadbā tara neb a 7, ti kolēes elegtoro rāmb a naasā sēn ketā tar neb a yiibyiibu.

Tuumā kēnesg sull geta tigs-kasengā noy tūub yell la a zāad Seyisebe wā. A tūusda neb a 5 ti bāmb zīnig tuum pug-n-gesg sulli.

Tuumā pug-n-gesg sulli. A pugdame n get Seyisebe yelā tuumā kēnesg sull tigsis a yiib suka. B yetame t'a zāada Seyisebe « daar buud fāa yela ». Tuumā pug-n-gesg sull ne lagem-n-tay a taab sēn boond ti biru wā yaa būmb a ye.

Vaes-n-bāngr sulli. Tigs-kasengā kolēes elegtorall fāa yākda a ned a ye t'a zīnd vaes-n-bāngrā sull pugē. Sul-kāng tuumd yaa a vaes n bānge :

- ka-beelā la bengā turlēm sēn ya a soaba;
- koobā tit la a tuum teed turlēm sēn ya a soaba.

Sul-kāng tuumd a to me yaa Seyisebe wā ligdā zāab la a ligdā seḅ zāab sēn ya to vaes-n-bāngre.

Tuum maaneg sul-getga. Tuumā maaneg sul-getg tumda noyā sēn gānegā tuumā kēnesg sull maasmē. Yē la Seyisebe wā sul-let

belem sēn ka saabo. Tuntumd b sēn yaoode, sekletēer egzekitif, la tuumā kēnesg sull rikd t'a zāad tuumā maaneg sul-getga.

Sul sēn be babdā puse : ka-beel la beng tuntumdb sul sēn be babdā puse (Seyiyerse). Sēn na yıl tı Seyisebe wā yuur bōeeg (piuugi) sōmb la sōng tı ka-beelā tuum-gānegdem maaneg yı faaga, tigs-kasengā yāka yam n zīnig sul babdā puse. Rē wā yīnga, yuumd 2005 soabā pugē tuum-nugā tuntumdb sul 13 n paam zīnigr babdā puse. Koees wilgr tigsis n deng n maan babg fāa pugē, tı yā-taab maan porvēns rāmbā pus tı sul-kāens yaool n zīnigi. Babg sull fāa (Seyiyerse) tara tigs-kaseng neb sōor sēn pa tōe n zuug 25. Nin-kāens yaa tuntumdbā lagem-n-tay bugs toay-toay neba (koaadba, toandba, lēebdba, rı-lēbgdba, tumd-m-mengē tuum noya). Tigs-kasengā zīniga neb a nu ne b nin-letb a nu biru. Babgā delege zīig yaa babgā tuum-kēnesd a ye sēn be Seyisebe wā pugē la b kōta. Woto sōngdame tı Seyiyerse wā ne Seyisebe wā tōkr ne taab yı sōmbo.

... Änd n kënesd ka-beelä tuum-gānegdem ?

Ka-beelä tuum-gānegdem (ki, baninga/ka-zēega, kamaana) yaa goofneerā sēn gāneg Burkina Faso tēngā koobā politik kënesg manesem a ye. Burkina Faso ka-beelä la bengā tuum-nus wil tōkr sullā n yaa tuum-gānegdmā kënesg yōgneg sul-mengre. Sēn be yōgen-kāng pugē wā yaa :

- *sull ning sēn get-a tuvmā kënesg yellā* : yaa sul-kāng n kōt Seyisebe noor t'a yaool n tum tuum nins a sēn yāgs n dat n tum n pids ka-beelä tuum-gānegdem sēn wilgā. A tumda ministēer ning sēn get-a koobā yellā zug maasmē ;
- *tuvm noor ning sēn get-a koobā noy gānegr yōgneg yelle* (Espese-Peyesa) : yaa tuum noor b sēn zīnig ministēer ning sēn get-a koobā yellā sēegē. A getame n sōngdē tī Seyisebe la tuum-gānegdmā zāab sull tūud noy nins fāa sēn dīgs n dat tī sull ning sēn get-a tuvmā kënesg yellā tōog n tum ka-beelä tuum-gānegdem sēn wilgā sōmbo ;
- *ka-beel la beng tuvm nus wil tōkr tuntumdb sull sēn be Burkina Faso* : sul-kāng tuum-mengr a ye yaa tuum nins tuum-nugā tuntumdb sēn sōmb n tum n pids ka-beelä tuum-gānegdem sēn wilgā yāgsgo. A wilgda sull ning sēn get-a tuvmā kënesg yellā tuum nins a sēn yāgsā tī yē kō noor tī tōog n tume. Sēn na n baase, Seyisebe getame tī tuum-gānegdmā tume ;
- *tuvm-gānegdmā zāab sulli* : yaa tuum-mitb sull sēn sōngd Seyisebe wā t'a tōog n tum tuum nins a sēn wilg sull ning sēn get-a tuvmā kënesg yellā.

.... Tuum-gānegdmā maaneg ligd paamda wān to ?

Tuum-gānegdmā tuum yell yaa ka-beel la beng tuum-nus wil tōkr tuntumdbā sull n gete. A paamda tōog toay-toay n tumdē :

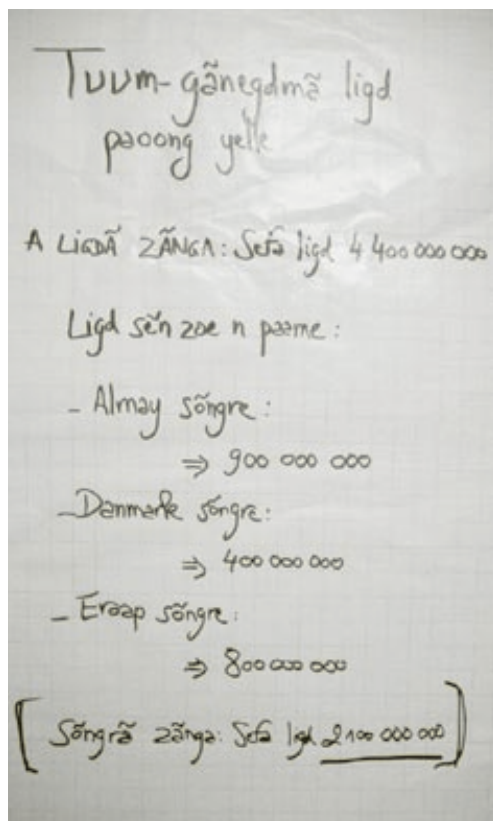
– *sullā meng tōogo* : sullā pug kōom yaood la a nebā ligd lobre, ka-beelā leebg ligd-yaoods reesgo, tuum sēn maand n deesd ligdi;

– leta wā sēn mag ligd ning n gāneg n na n teel ka-beelā tuum yidgri;

– tuum noy sēn sōngd-b ne ligd teelgo.

Pipi yuum a nu wā yīnga, tuum-gānegdmā maaneg ligd sōor yaa Sefa wā ligd milyaar a naas la milyō kobs-naase (4 400 000 000).

Ligd-kāng rikda ligd nins sēn sōmb n yiis n tum tuumā, n paas pug-n-gesgā la magbā ne tuum-gānegdmā zāab sull tuum ligdi.

..... **Sor bāng n tũ sebre : maanda wān n paam tuum-gānegdmā sēn yals t’a na n maana tuum ninsā ?**

Babg fāa tigs-kaseng sēn maan sēk n n zīnig Seyiyerse wā gesa tuum-gānegdmā suk n yāk tuum-mengr nins a sēn na n maanā. Bilf-bilfā tuumā na n paamda maaneg tī Seyiyerse rāmbā tuumd Seyisebe wā wēngē kē pāng n paase, sēn na yīl tī lagem-n-tayā bugs la tuntumdbā bugs fāa tōog n paam tuumā sēn gānegā yōodo.

Sēn na yīl n bāng tuum-gānegdmā sēn maand būmb ning yāmb baobgē wā, bī y sā n dat tī tuum-kāngā bī tuum-kāngā maan y ba-bgē, y tōeeme n tī sok Seyiyerse n paam vēnegre. Seyiyerse belmā yōod yaa a yī loaleng tuum-gānegdmā rāmb sēn be na-tēngē wā ne tuntumdbā sēn be tēnsē wā babdā pusā suka. Bī y ra zoe rabeem ne b pēnegr ye. Ra yaees-y ne pēneg-b n sogs y sēn dat n bānge, n taas-b y zu-loees ye. B bee yāmb leokr la y sōngr yīnga.

Ad tuum noy nins sēn be-b babdā pusē n get koobo, koom ne a pugē bōn-vuus yellā aderes rāmba, bala yaa be la y tōe n seg y babgā Seyiyerse biru neba :

	Babgo	Aderse
1	Kaskaade	telfōnde : 20 91 01 41-92 – fags : 20 91 03 54
2	Sāntre	telfōnde : 50 31 82 76 – fags : 50 31 82 76
3	Sāntr-Wēs	telfōnde : 50 44 00 38 – 50 44 07 53 – fags : 50 44 09 14 kuriyel : drhco@fasonet.bf

4	Siid-Wes	telfõnde : 20 90 50 74 – fags : 20 90 51 34 kuriyel : hso@fasonet.bf
5	Palato sãntral	telfõnde : 50 30 97 17 – fags : 50 30 97 17 kuriyel : direpla@fasonet.bf
6	Hobasê	telfõnde : 20 97 11 48 – fags : 20 97 18 23 kuriyel : haubas@fasonet.bf
7	Noore	telfõnde : 40 55 01 70 – fags : 40 55 02 32
8	Muhûn	telfõnde : 20 52 02 29 – fags : 20 52 02 29 kuriyel : boumouh@onatel.bf
9	Este	telfõnde : 20 77 01 36 – fags : 20 77 00 46
10	Sãntr-Este	telfõnde : 40 71 01 68 – fags : 40 71 01 68 kuriyel : drhce@fasonet.bf
11	Sãntr-Noore	telfõnde : 40 45 31 03 – fags : 40 45 31 03 kuriyel : drhcn@yahoo.fr
12	Sahel	telfõnde : 40 46 02 29 – fags : 40 46 02 29
13	Sãntr-Siid	telfõnde : 50 40 00 59 – fags : 50 40 00 59 kuriyel : censud@fasonet.bf

Y leb n tõeeme n tøk Seyisebe aderes kãngã zĩigẽ :

C.I.C.-B.

11 B.P. 1837 C.M.S. Ouagadougou 11

Telfõnd-fags : 50 34 06 34

Kuriyel : cicb@fasonet.bf

Bı y tøk ka-beelã tuum-gãnegdem zãab sull sên be yãmb sõngr
yĩngã me aderes kãngã zĩigẽ :

Cellule de gestion du plan d'actions sur les céréales

11 B.P. 1837 C.M.S. Ouagadougou 11

Telfõnd : 50 34 49 89 Fags : 50 34 49 90

Kuriyel : cg.pac@statistika.net

Tuum-gānegdmā gom-biis lur-bila

Tuntumdba : yaa yuur ning b sēn kōt nus tuum dāmb nins sēn be-b tuum-nug pugē, bī koob yidgr tuumē, bī babg yidgr tuumē. B boond-b lame me tī tuum-nug neba : koadba, kood lebgdba, leebdba, tī ketē.

Kiren-tāab sōngre : b sēn boond woto wā yaa rub weengē sōngr sēn pa yit nasaar tēns n yit Burkina Faso bī sayel babg ning kood paoong sēn tuuge, tī sōng-kāng na n dūlg nin-buiid sēn be babg kood paoong sēn paoog bī sēn pa tar tōog n na n da raagē.

Ko-n-diga : zakā rāmb wēnegd n dū ka-beel nins b sēn ko n paamā.

Sedeyao : yaa Afirik wīn-poor tēns sull sēn get b arzegs zāab yelle. Babgā tēns 15 n be a pugē. A tara doand tuum laogeng sēn gāneg kēeng yao-yeng tuum naoore.

Sils : yaa sayel tēns laogeng sull sēn maood a na tōog warā. Sayel tēns a wae n be a pugē n maood b na tōog zī-kuurā la b paas rubā belem pānga.

Yiis n koos kēenga : yaa kood d sēn koosd tēn-zēnga, d tēngā poore.

Maan-m-yam wags-taaba : laog zāab na-kēndr sā n beē tī tuntumdbā so b mens n kood la b koosd noor ning b sēn date, tī ned ba a ye pa tōe n paam leta sōngr t’a to pa paame, d yetame tī yaa maan-m-yam wags-taaba. La rē buud sā n beē, b yetame tī wags-taaba pa tūud so-tirg ye.

Raaga : yaa zīig ning d sēn tōe n koos bī d yiis kood n kēese.

Ekowap : yaa koobā teelg yam ning Sedeyao sēn yāk yuumd 2005 soab pugē yuum-vēkr kiuug sasa n na n tū wā.

Babg pugē tōk-n-taare : yaa leebg nins babg a ye tēn-yags sēn maand ne taab sukā.

Ka-beel tuum-nugu : a tigimda tuntumdb bī neb nins fāa sēn tar-b tuumd n maand ka-beelā budb wakat n zēk n tāag b rub wakato. Sēn be-b tuumdā zugā

beeme, wala koaadbā, koodā lebgdba, leebdbā, tī sēn yegd-b tuumdā beē, wala bānk rāmbā.

Ligd-ma : b sēn boond tī ligd-ma wā yaa ligd ning sēn be-a koaadb lagem-n-taar bī ki baoor koglgē n na n da ka-beel ning tēngā bī lagem-n-taarā neb sēn datā.

Ra-n-kēesga : yaa būmb b sēn da kēeng n tall n wa ne tēngē wā. Tōeeme n yaa tēn-yakē la ra yā.

Suk neda : tuntumdb nins sēn be-b koaadbā ne rī-ritbā suk n tumdē wā la b boond tī suk neba.

Koob tum : yaa būmb d sēn dīkd n ning d koobē, makr wala birg bī tīpg tito.

Tuntumdb lagem-n-taare : yaa sull tuntumdb sēn zīnigi, wala koaadb bī leebdb sulli. A tōeeme n kō a nebā sōngr bī a led b zīigē n ges sēn nafd-b koglg yelle. A tōe n tuma babg yīng bī tēn-tōrā yīnga.

PAM : yaa āndūni rub yell geosg tuum naoore. A tumda Nasō Zini maasmē. Keng-wēnsā sasa a geta rubā wēengē sōngr yell beka.

P.A.U. : yaa Iyemoa yam-yākr koobā wēengē. A yāka yam-kāng yuumd 2001 soabā pugē.

Kood belem : yaa koodā sēn kēeb n paamā tī b yāk bōn-nins sēn kē kēedbā poorā ne ka-buudā sēn sōmb n bīng vēer sēoog yīngā. Rēnd yaa kood ning sēn tōe n dī wā.

Kood womb pānga : yaa ka-beel waooglem ning d sēn paamd egtaar zugā.

Sonazes : yaa tēn-soog tuum noor ning sēn get-a rubā na sek mag n gībl n bīng yellā. A tumda Leta maasmē. A tuumd yaa a bao tēn-tōrā rūlgr kood n beool n bīngi, n zā sōmb la a wa yiis n kō kengr sēn wat n kē rubā wēengē wakato.

Iyemoa : yaa Afirik wīn-poor tēns laogeng sēn get b laog la b ligd yela. Tēns a nii wā sēn dīt-b sefa wā ligdā n be a pugē. A zīniga doand tuum noy laogengo. Rat n yeel tī koodā yita tēnsē wā n kēed b taabē faag-faaga, tī koglg be babgā soog todsē.

Babg kood paoong sēn paooge : yaa babg kood paoong sēn pa sekd nin-buiid

nins sēn vī-b babgā pugē wā rilgre.

Babg kood paoong sēn tuvgē : yaa babg ning kood paoong sēn tuvg n yud nin-
buiid nins sēn vī-b babgā pugē wā rilgre.

M meng raab gulsem

Ka-beelā tuum-gānegdem maand yaa :

GTZ International Services

Statistika